

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Overgewicht in Afrika

- 1 maximumscore 2**
uitspraak 1: juist
uitspraak 2: juist
uitspraak 3: onjuist
- indien drie antwoorden juist 2
indien twee antwoorden juist 1
indien minder dan twee antwoorden juist 0
- 2 maximumscore 2**
- Uit het antwoord moet blijken dat (in het algemeen) gesteld kan worden dat hoe welvarender een land is, hoe hoger het percentage mannen met een BMI hoger dan 30 is 1
 - Uit het antwoord moet blijken dat indicatoren op nationale schaal een gemiddelde / geen regionale en/of sociale verschillen laten zien 1
- 3 maximumscore 2**
Juiste redenen zijn:
- In Afrikaanse steden is de toegang tot (industriële) bewerkt voedsel / fastfood beter dan op het platteland.
 - In Afrikaanse steden is de levensstijl van mensen anders dan op het platteland / wordt meer geld uitgegeven aan versnaperingen.
 - In Afrikaanse steden doen inwoners in het algemeen minder fysiek werk dan op het platteland.
- per juiste reden 1
- 4 maximumscore 3**
- Juiste ontwikkelingsvraagstukken zijn: honger / armoede 1
 - Juiste redenen vanuit de sociaal-culturele dimensie zijn: 2
 - Overgewicht laat zien dat je genoeg geld / status / aanzien hebt.
 - Overgewicht wordt gezien als blijk van gezondheid.
 - Voorlichting over gezond voedsel / de risico's van overgewicht bereikt mensen moeilijk.

Opmerking

Aan een juiste reden 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 – Indiase migranten in Nederland

5 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat:

- het Verenigd Koninkrijk (als rijk centrumland) koloniale banden met India had 1
- zodat Engelssprekende Indiase migranten zich in het Verenigd Koninkrijk relatief eenvoudig kunnen aanpassen (en daardoor makkelijker werk kunnen vinden) 1

6 maximumscore 2

Juiste sociaaleconomische verschillen zijn:

- Indiase (kennis)migranten zijn in het algemeen hoger opgeleid dan migranten uit Afrika.
- Indiase migranten hebben in het algemeen al een baan bij aankomst (en de migranten uit Afrika nog niet).

per juist sociaaleconomisch verschil 1

7 maximumscore 2

- zakelijke dienstverlening / ICT 1
- Een juiste sociaal-culturele pull-factor is: in deze gemeenten wonen al veel Indiërs / zijn Indiase sportclubs en/of eetgelegenheden te vinden 1

8 maximumscore 2

Een juiste redenering is:

- Indiase migranten vestigen zich in een beperkt aantal gemeenten / niet gelijkmatig over heel Nederland 1
- zodat vooral de mensen binnen deze gemeenten in contact komen met de Indiase cultuur (en de rest van Nederland minder) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aarde

Opgave 3 – Drie stroomgebieden in zuidelijk Afrika

- 9 maximumscore 2**
- Het gebied ligt midden op een tektonische plaat / niet in de buurt van plaatgrenzen 1
 - Juiste antwoorden zijn: 1
 - In het gebied overheersen afbraakprocessen / exogene processen / vindt erosie en/of vertering plaats.
 - De tektonische plaat wordt steeds zwaarder (door verdere afkoeling / verdichting) waardoor het gebied daalt.
- 10 maximumscore 2**
- een Cw-klimaat / Chinaklimaat 1
 - Het gebied waarin deze rivieren ontspringen ligt hoog / op meer dan 1.000 meter hoogte (waardoor het relatief koel is) 1
- 11 maximumscore 3**
- in het stroomgebied van de Cunene en de Okavango/Cubango 1
Uit de uitleg moet blijken dat
 - de bovenloop van de Cunene en de bovenloop van de Okavango/Cubango noordelijker / dichter bij de evenaar liggen dan het stroomgebied van de Cuvelai (oorzaak) 1
 - waardoor de Cunene en de Okavango/Cubango in de zomermaanden (in tegenstelling tot het stroomgebied van de Cuvelai) wel onder invloed van de ITCZ / het equatoriaal lagedrukgebied komen te liggen (en er dus meer neerslag valt) (gevolg) 1
- 12 maximumscore 2**
- Uit de uitleg moet blijken dat
- de Cuvelai alleen in jaren met veel neerslag water naar de Etosha Pan vervoert / niet altijd water vervoert (terwijl de Okavango het hele jaar door water naar de delta vervoert) (oorzaak) 1
 - waardoor in de Etosha Pan al het water verdampt en een zoutlaag ontstaan is (en in het mondingsgebied van de Okavango niet) (gevolg) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 – Mount Rushmore

- 13 maximumscore 1**
puinhelling
- 14 maximumscore 2**
- Een juiste aanwijzing uit de bronnen is: 1
 - Er is sprake van grote temperatuurverschillen tussen zomer en winter.
 - Er groeien (naald)bomen op Mount Rushmore.
 - steppeklimaat / (semi-)aride klimaat / B-klimaat 1
- 15 maximumscore 2**
Juiste beschrijvingen zijn:
- Het gebied waarin Mount Rushmore ligt heeft grote temperatuurverschillen 1
 - waarbij het gesteente uitzet en krimpt (en er scheuren ontstaan) 1
- of
- In het gebied waar Mount Rushmore ligt komt de temperatuur regelmatig onder de 0 °C 1
 - waarbij het water in de scheuren bevriest en uitzet (en de scheuren steeds groter worden) 1
- 16 maximumscore 2**
- sedimentgesteente 1
 - In het kwartsiet / het metamorf gesteente is nog steeds gelaagdheid te zien 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Ontwikkelingsland – Brazilië

Opgave 5 – Aanleg van de Belo Monte-stuwdam in het leefgebied van de Mebêngôkre

- 17 maximumscore 2**
- In het stroomgebied van de Paraná/Paranaíba 1
 - Een juist antwoord is: in de nabijheid van de Paraná/Paranaíba liggen veel grote steden / is de vraag naar elektriciteit hoog 1
- 18 maximumscore 1**
Hoogland van Brazilië
- 19 maximumscore 2**
Een juiste uitleg is:
- Door ontbossing stroomt meer water directer / sneller van het land af naar de Xingu (oorzaak) 1
 - waardoor het regiem onregelmatiger wordt / de rivier grotere afvoerpieken te verwerken krijgt (gevolg) 1
- 20 maximumscore 2**
- bauxiet 1
 - Juiste antwoorden zijn: 1
 - Met de export / verkoop van aluminium kan meer verdiend worden dan met de export / verkoop van bauxiet.
 - De productie van aluminium levert werkgelegenheid op.
- 21 maximumscore 2**
Uit de uitleg moet blijken dat
- achter de Belo Monte-stuwdam in het stuwmeer / in het stilstaande water sediment bezinkt (oorzaak) 1
 - waardoor bij de monding van de Amazone minder sediment beschikbaar is (gevolg) 1
- 22 maximumscore 2**
- Een argument voor deze stelling is: het traditionele uiterlijk (geverfd gezicht / indianentooi) van de man / mensen op de foto bevestigt het stereotype van Amazone-indianen 1
 - Een argument tegen deze stelling is: de camera / filmapparatuur ontkracht het stereotype van Amazone-indianen 1

Vraag	Antwoord	Scores
23	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het antwoord moet blijken dat (door het stijgende rivierpeil / het ontstaan van een stuwmeer achter de dam) in gebied A leefgebieden (van inheemse bewoners) onder water komen te staan 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het antwoord moet blijken dat er (door de aanleg van de dam) minder / geen water door de rivier in gebied B stroomt (en bewoners hun bestaansmiddelen kwijtraken) 	1
24	maximumscore 3	
	Een juiste redenering is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • met de aanleg / aanwezigheid van de Belo Monte-stuwdam worden banen gecreëerd / wordt de economie (welvaart) gestimuleerd (economische dimensie) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • maar deze economische vooruitgang gaat ten koste van het leefgebied van de inheemse bevolking / Mebêngôkre (sociaal-culturele dimensie) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • en met de aanleg / aanwezigheid van de Belo Monte-stuwdam gaan leefgebieden van planten en dieren verloren / wordt tropisch regenwoud gekapt (dimensie natuur) 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Aan een deelantwoord dat ingaat op het verzet van de Mebêngôkre tegen overheidsbesluit (politieke dimensie) dient een scorepunt toegekend te worden.</i>	

Leefomgeving

Opgave 6 – Dreigend water in Nederland

25 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat in het verleden (midden jaren 90 / in 1993 en/of 1995) (bijna-)overstromingen plaatsvonden langs de grote rivieren.

26 maximumscore 1

Een juist antwoord is: bij dynamisch kustbeheer en bij Ruimte voor de Rivier wordt ernaar gestreefd natuurlijke processen zo min mogelijk te verstoren / natuurlijke processen te gebruiken om Nederland te beschermen tegen dreigend water.

Vraag	Antwoord	Scores
27	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het antwoord moet blijken dat het IJsselmeergebied en de Zuidwestelijke delta in de wintermaanden steeds vaker zullen fungeren als retentiebekken om overtollig water op te slaan 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het antwoord moet blijken dat het IJsselmeergebied en de Zuidwestelijke delta in de zomermaanden steeds vaker zullen fungeren als zoetwaterbuffers tijdens perioden van droogte 	1
28	maximumscore 2	
	<p>Uit het antwoord moet blijken dat dijkkringgebieden met een kleinere overstromingskans in het algemeen</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • veel inwoners / grote bevolkingsconcentraties hebben 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een hogere economische waarde hebben 	1
29	maximumscore 2	
	<p>Uit de uitleg moet blijken dat</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Zoetermeer relatief ver van de doorbraak ligt / pas na 24 tot 48 uur / na langere tijd begint te overstromen (oorzaak) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • waardoor meer tijd beschikbaar is om mensen te evacueren (en het mogelijke aantal dodelijke slachtoffers relatief laag zal zijn) (gevolg) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7 – Leefbaarheid in 's-Hertogenbosch

30	maximumscore 2 uitspraak 1: juist uitspraak 2: onjuist uitspraak 3: onjuist	
	indien drie antwoorden juist	2
	indien twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
31	maximumscore 2	
	• sociale cohesie	1
	• verhuismobiliteit en % dat zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid in de buurt	1
32	maximumscore 2	
	• Een juiste aanwijzing uit bron 17 is: De Groote Wielen ligt aan de buitenrand van de stad	1
	• Een juiste aanwijzing uit bron 18 is: De Groote Wielen heeft een lage waardering voor voorzieningen / hoge waardering voor de woonomgeving	1
33	maximumscore 2	
	Juiste redeneringen zijn:	
	• In de binnenstad wordt de openbare ruimte ook gebruikt door bezoekers / winkelend publiek	1
	• zodat een gevoel van onveiligheid / drukte ontstaat (en de woonomgeving als minder prettig wordt ervaren)	1
	of	
	• In De Groote Wielen is de openbare ruimte overzichtelijker / ruimer opgezet dan in de binnenstad	1
	• zodat een gevoel van veiligheid ontstaat (en de woonomgeving als prettig wordt ervaren)	1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk 12 juli.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 <http://ncdrisc.org/obesity-prevalence-map.html>
- bron 2 <http://ncdrisc.org/obesity-population-bubble.html>
- bron 3 vrij naar <https://www.singeluitgeverijen.nl/nijgh-van-ditmar/boek/vet-arm/>
- bron 4 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/30/aantal-indiase-kennismigranten-verdubbeld>
- bron 5 Alcarta, 1e editie, 58D
- bron 6 vrij naar Grote Bosatlas 55e editie 180/181 en http://www.iwrm-namibia.info.na/downloads/cuvelai-etosha-book_low-part-1.pdf
- bron 7 Alcarta, 1e editie, 129D
- bron 8 Alcarta, 1e editie, 129D
- bron 9 shutterstock, Nicholas Martinson
- bron 10 <http://planet-terre.ens-lyon.fr/image-de-la-semaine/lmg585-2017-11-20.xml>
- bron 11 <https://www.nps.gov/moru/learn/nature/geologicactivity.htm>
- bron 12 <https://de.climate-data.org/nordamerika/vereinigte-staaten-von-amerika/sued-dakota/rapid-city-17060/#climate-graph>
- bron 13 cito en Grote Bosatlas, 55e editie, 230D
- bron 14 vrij naar <https://www.reef2rainforest.com/2016/04/01/1328147/> en <https://www.internationalrivers.org/campaigns/belo-monte-dam>
- bron 15 vrij naar <https://video.nationalgeographic.com/video/news/>
- bron 16 cito en <https://www.deltares.nl>
- bron 17 viamichelin.nl
- bron 18 www.s-hertogenbosch.nl/fileadmin/Website/Stad_bestuur/Stad/Stad_in_Cijfers
- bron 19 www.s-hertogenbosch.nl/fileadmin/Website/Stad_bestuur/Stad/Stad_in_Cijfers en <https://allecijfers.nl/wijk/binnenstad-den-bosch/> en <https://allecijfers.nl/wijk/de-groote-wielen-den-bosch>